

5de vergadering

Dinsdag 7 november 1995

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Tjeenk Willink

Tegenwoordig zijn 65 leden, te weten:

Baarda, Batenburg, De Beer, G. van den Berg, J.Th.J. van den Berg, Bierman, De Boer, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Van Dijk, Eversdijk, Gelderblom-Lankhout, Ginjaar, Glastra van Loon, Glasz, Van Graafeiland, Grol-Overling, De Haze Winkelman, Heijmans, Heijne Makkreel, Hendriks, Hessing, Van Heukelum, Hilarides, Hirsch Ballin, Hofstede, Holdijk, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Korthals Altes, J. van Leeuwen, L.M. van Leeuwen, Linthorst, Lodewijks, Loudon, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Michiels van Kessenich-Hoogendam, Pit, Pitstra, Postma, Rensema, Rongen, Roscam Abbing-Bos, Schuurman, Schuyer, Staal, Steenkamp, Talsma, Tjeenk Willink, Tuinstra, Varekamp, Ter Veld, Veling, Verbeek, Vriesekoop, Werner, Wiegel, De Wit, Wiltgens, Van de Zandschulp en Zijlstra,

en de heren Kok, minister-president, minister van Algemene Zaken, Dijkstal, vice-minister-president, minister van Binnenlandse Zaken, Van Mierlo, vice-minister-president, minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Sorgdrager, minister van Justitie, en de heer Nuis, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

□

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Gennip, Luimstra-Albeda, Schoondergang-Horikx en Stevens, wegens verblijf buitenslands;

Le Poole, wegens ziekte;

Cohen, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ik verzoek de aanwezigen, te gaan staan.

Het is uitzonderlijk dat een minister-president, zelfs van een land waarmee Nederland nauwe banden heeft, in deze Kamer wordt herdacht. Minister-president Rabin was dan ook meer. Met Arafat en Peres werd hij het symbool van het vredesproces in het Midden-Oosten. De aanslag op zijn leven scherpt ons in het besef van de kwetsbaarheid van dat proces. De herdenking hier en elders brengt onze vastbeslotenheid tot uiting, onze bijdrage aan dit proces te leveren.

Rabin was een soldaat. Hij wist op grond van de geschiedenis van het joodse volk en de ligging van zijn land dat vrede niet vanzelfsprekend is. Militaire veiligheid stond voor hem voorop. Daarvoor was hij bereid oorlog te voeren. Hij wist echter ook dat Israël vrede nodig heeft om zich uiteindelijk staande te houden, materieel én moreel. Als soldaat zag hij hoe hoog de prijs was van de verdediging van de jonge, kwetsbare staat in opbouw. Hij realiseerde zich gaandeweg steeds scherper dat geweld uiteindelijk geen begaanbare weg is voor een democratie. In zijn rede bij de aanvaarding van het eredoctoraat van de Hebreeuwse universiteit in 1967 legt hij de verbinding tussen de toen juist gewonnen oorlog én waar het hem werkelijk om ging.

"The warriors in the frontlines saw with their own eyes not only the

glory of victory but the price of victory. These soldiers were carried forward by spiritual values, by deep spiritual sources, far more than by their weapons or the technique of warfare."

Hij beseftte dat die waarden door het fundamentalisme in de regio én in eigen land bedreigd werden, zoals hij zich realiseerde dat met het wegvallen van de Oost-West-tegenstelling ook de verhoudingen in het Midden-Oosten en de veiligheids-situatie van Israël veranderd waren.

Rabins kracht lag in zijn koele analyse en zijn ijzersterke logica. Die logische analyse, niet zijn gevoelens, bracht hem tot de handdruk met Arafat op 13 september 1993 in Washington. Wie herinnert zich niet dat beeld van een soldaat die de vrede op zichzelf bevecht omdat hij weet dat je vrede sluit niet met je vrienden, maar met je vijanden? "Enough of blood and tears; enough!" Wie had toen kunnen denken dat twee jaar later meer dan veertig staatshoofden en regeringsleiders aanwezig zouden zijn bij de joodse begrafenis in Jeruzalem van deze minister-president. Onder hen waren vertegenwoordigers van zes Arabische staten naast zes Palestijnse vertegenwoordigers. Hun aanwezigheid bracht de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het vredesproces tot uiting. Weiszman en Hoessein, Clinton en Tsjernomyrdin, Peres en Moebarak. Maar ook zijn kleindochter Noa Ben Artzi. Moge ook dat het Israëliëse volk de moed geven de verdeeldheid te overwinnen. In Rabins eigen woorden: "Laat het land van melk en honing niet het land van bloed en tranen worden."

Ik geef het woord aan de minister-president.